

ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ

ਰਜਨੀ ਦੀ ਉਮਰ ਹੋਵੇਗੀ ਕੋਈ ਗਿਆਰਾਂ-ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ। ਪੋਲੀਓ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਲੱਤਾਂ ਨਕਾਰਾ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜਜ਼ਬਾ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੀ। ਕਈ ਖੇਡ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਇਨਾਮ ਜਿੱਤੇ ਸਨ।

ਰਜਨੀ ਦੀ ਖ਼ਾਸੀਅਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਕੂਲੋਂ ਕਦੇ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡੋਂ ਟ੍ਰਾਈ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਮੌਸਮ ਖ਼ਰਾਬ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੰਮੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਕੂਲੋਂ ਛੁੱਟੀ ਕਰ ਲੈਣ ਲਈ ਆਖਦੀ ਤਾਂ ਰਜਨੀ ਅਗੋਂ ਆਖਦੀ, “ਮੰਮੀ, ਖ਼ਰਾਬ ਮੌਸਮ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਜਮਾਤ ਦੇ ਉਸ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਏ ਜਿਸ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਸਾਰੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਏ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਕੂਲ ਜਾਵਾਂਗੀ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਖ਼ਰਾਬ ਮੌਸਮ ਮੇਰਾ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ।”

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਰਜਨੀ ਦੇ ਪਾਪਾ ਕਹਿੰਦੇ, “ਰਜਨੀ ਠੀਕ ਹੀ ਤਾਂ ਕਹਿ ਰਹੀ ਏ।”



ਅੱਗੋਂ ਰਜਨੀ ਮੁਸਕਰਾ ਪੈਂਦੀ ਤੇ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਟ੍ਰਾਈ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਸਕੂਲੇ ਜਾਣ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ।

ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਸਕੂਲ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਘਾਹ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਕੂਲ ਦਾ ਮਾਲੀ ਮੋਹਨ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਮਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਘਾਹ ਕੱਟਣ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਰਜਨੀ ਦੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਘਾਹ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਰਜਨੀ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਆਪਕ ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਆਖ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਕਿ ਵੱਡਾ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਘਾਹ ਕਟਵਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ

ਨਕਾਰਾ	: ਬੇਕਾਰ, ਅਪਾਹਜ, ਅੰਗਹੀਣ
ਜਜ਼ਬਾ	: ਭਾਵਨਾ, ਵਲਵਲਾ
ਘਾਹ	: ਘਾਸ, ਚਾਰਾ, ਘਾਹ-ਪੱਠਾ

ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ

ਚਾਣਚੱਕ	: ਅਚਾਨਕ, ਅਚਨਚੇਤ, ਰੱਬ ਸਬੱਬੀਂ
ਘਾਬਰ	: ਬੇਚੈਨ, ਡਰ
ਉਗੇ	: ਪੈਦਾ ਹੋਏ
ਬਾਰੀ	: ਖਿੜਕੀ
ਹਾਲ-ਦੁਹਾਈ	: ਚੀਖ-ਪੁਕਾਰ, ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਪੁਕਾਰ
ਖੁੱਡ	: ਮੋਰੀ, ਖੁੱਤੀ, ਘੁਰਨਾ
ਵਿਉਂਤ	: ਸਕੀਮ, ਜੁਗਤ, ਯੋਜਨਾ
ਡੰਗ	: ਕੱਟਣਾ



ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਜੀਵ ਵੀ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹੀ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਡਰ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਰਜਨੀ ਦੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਪੀਰੀਅਡ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵੱਲ ਦੌੜੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ

ਆ ਕੇ ਬਹਿਣ ਲੱਗੇ। ਅਧਿਆਪਕ ਜੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਹੋਣ ਲੱਗੀ।

ਚਾਣਚੱਕ ਹੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠੇ ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਪਣੇ ਬੈਂਚ ਦੀ ਇਕ ਲੱਤ ਨਾਲ ਲਿਪਟੇ ਪਏ ਸੱਪ 'ਤੇ ਪਈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਕਦਮ ਘਾਬਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਰੌਲਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ, “ਸੱਪ, ਸੱਪ।”

ਪਲਾਂ-ਛਿਣਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮੱਚ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਭੱਜਣ ਲੱਗੇ। ਉਹ ਸੱਪ ਕਮਰੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਉਗੇ ਵੱਡੇ ਘਾਹ ਵਿਚੋਂ ਕੰਧ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੋਇਆ ਬਾਰੀ ਰਾਹੀਂ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਰਜਨੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆਪਣੀ ਸਹੇਲੀ ਪੂਜਾ ਨਾਲ ਬੈਂਚ 'ਤੇ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪੂਜਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫਟਾਫਟ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਪਰ ਇਕਦਮ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਉਸ ਲਈ ਔਖਾ ਸੀ।

ਰਜਨੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਸੱਪ ਤਿੰਨ ਫੁੱਟ ਤੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲ-ਦੁਹਾਈ ਨਾਲ ਸੱਪ ਵੀ ਘਾਬਰ ਗਿਆ। ਕਮਰੇ ਦਾ ਫਰਸ਼ ਪੱਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਸੱਪ ਆਪਣੇ ਛੁਪਣ ਲਈ ਕੋਈ ਖੁੱਡ ਵਗੈਰਾ ਲੱਭਣ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਦੌੜਨ ਲੱਗਾ।

ਰਜਨੀ ਨੇ ਫੌਰਨ ਦਿਮਾਗ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ 'ਤੇ ਪੂਜਾ ਦਾ ਬੈਗ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਦੋਵੇਂ ਬੈਗ ਖਾਲੀ ਕਰਕੇ ਥੋੜ੍ਹੇ-ਥੋੜ੍ਹੇ ਅੰਤਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ।

ਰਜਨੀ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਕੰਮ ਕਰ ਗਈ।

ਜਿਉਂ ਹੀ ਸੱਪ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਪਏ ਇਕ ਖਾਲੀ ਬੈਗ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜਿਆ ਤਾਂ ਰਜਨੀ ਨੇ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਬੈਂਚ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਦੋਵਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਬੈਗ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੱਪ ਦੀ ਪੂਛ ਬੈਗ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਬਾਹਰ ਵਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਰਜਨੀ, ਬੈਗ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਹਰ ਦੌੜ ਆ। ਸੱਪ ਤੈਨੂੰ ਡੰਗ ਲਏਗਾ। ਬੈਗ ਛੱਡ ਦੇ।”

ਕਮਰੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਪੂਜਾ ਤੇ ਹੋਰ ਜਮਾਤੀ ਚੀਕ ਚੀਕ ਕੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਰਜਨੀ ਨੇ ਬੈਗ ਦਾ ਮੂੰਹ ਘੁੱਟ ਕੇ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਤਦ ਤਕ ਸਕੂਲ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਪ੍ਰਾਣ ਨਾਥ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸੋਟੀ ਫੜੀ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਰਜਨੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰਾਣ ਨਾਥ ਬੋਲਿਆ, “ਕੁੜੀਏ, ਖ਼ਤਰਾ ਮੁੱਲ ਨਾ ਲੈ। ਇਹ ਬੈਗ ਛੱਡ ਦੇ। ਫਟਾਫਟ ਕਰ। ਬੈਚ ’ਤੇ ਜਾ ਚੜ੍ਹ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬੈਗ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿਆਂਗਾ। ਛੇਤੀ ਕਰ। ਸੱਪ ਤੈਨੂੰ ਡੰਗ ਮਾਰ ਦੇਗਾ।”

“ਅੰਕਲ ਜੀ, ਸੱਪ ਹੁਣ ਇਸ ਬੈਗ ’ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਬੜੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਘੁੱਟ ਕੇ ਬੈਗ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਐ।” ਰਜਨੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸੱਪ ਬੈਗ ਵਿਚੋਂ ਫੁੰਕਾਰੇ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਰਜਨੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਡਰ ਰਹੀ।

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਾਹਿਬ, ਅਧਿਆਪਕ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵੀ ਝਟਪਟ ਉਥੇ ਆ ਗਏ।

ਚੌਕੀਦਾਰ ਨੇ ਆਖਿਆ, “ਇਸ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਮਾਰ ਦਿਉ ...।”

ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਦਿਆਂ ਸਾਰ ਈ ਰਜਨੀ ਬੋਲੀ, “ਨਾ ਨਾ ਅੰਕਲ ਜੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰਨਾ ਪਲੀਜ਼। ਇਹ ਮੇਰੀ ਪਕੜ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੁਣ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਏ। ਇਸ ਨੂੰ ਚਿੜੀਆਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ।”

“ਵਾਹ ਰਜਨੀ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਿਆਣਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਏਂ।” ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਖਿਆ।

ਪ੍ਰਾਣ ਨਾਥ ਨੇ ਰਜਨੀ ਕੋਲੋਂ ਬੜੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਬੈਗ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਬੈਗ ਦਾ ਮੂੰਹ ਘੁੱਟ ਕੇ ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ।

ਸਾਇੰਸ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕ ਬੋਲੇ, “ਰਜਨੀ ਠੀਕ ਕਹਿ ਰਹੀ ਐ ਸਰ। ਇਸ ਨੂੰ ਚਿੜੀਆ ਘਰ ਵਿਚ ਭਿਜਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।”

ਪ੍ਰਾਣ ਨਾਥ ਤੇ ਇਕ ਦੋ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਸੱਪ ਨੂੰ ਚਿੜੀਆ ਘਰ ਵਿਚ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਚਲੇ ਗਏ।

ਚਿੜੀਆ ਘਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, “ਮੈਂ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸੱਪ ਨੂੰ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਬਹਾਦਰ ਲੜਕੀ ਨੇ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਏ ਜਿਹੜੀ ਪੋਲੀਓ



ਅੱਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ

ਫੁੰਕਾਰੇ : ਸੱਪ ਦੇ ਸੂਕਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼

ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ

ਮਿਸਾਲ : ਉਦਾਹਰਣ
ਅਪੰਗਤਾ : ਅੰਗਰੀਣਤਾ,
ਨਕਾਰਾਪਣ

ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਏ। ਦੂਜੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੀਵ ਜੰਤੂਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬਹੁਤ ਸਨੇਹ ਐ। ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਐ ਕਿ ਸੱਪ ਸਾਡਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ਖ਼ਤਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਚਾਉ ਵਾਸਤੇ ਡੰਗ ਮਾਰਦੈ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਕਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਦਵਾਈਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਨੇ।”

ਸਕੂਲ ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਰੋਹ ਹੋਇਆ। ਰਜਨੀ ਨੂੰ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਚਿੜੀਆ ਘਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅਫਸਰ ਖੁਦ ਸਕੂਲੇ ਆਏ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਆਖਣ ਲੱਗੇ, “ਇਹ ਬਹਾਦਰ ਲੜਕੀ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਐ ਜੋ ਆਪਣੀ ਸਰੀਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਐਵਾਰਡ ਲਈ ਭੇਜਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰ ਦਿਮਾਗੀ ਨਾਲ ਨਾ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਜਮਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰੇ ਤੋਂ ਬਚਾਇਐ ਸਗੋਂ ਬੜੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਸੱਪ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਐ।”

ਇਨਾਮ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਜਦੋਂ ਰਜਨੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਕੁਝ ਸਹੇਲੀਆਂ ਕਹਿ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, “ਰਜਨੀ, ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀਆਂ, ਉਹ ਤੂੰ ਇਕੱਲੀ ਨੇ ਕਰ ਦਿਖਾਇਐ। ਸਾਨੂੰ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਮਾਣ ਐ।”

ਰਜਨੀ ਬੋਲੀ, “ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਵੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਏ।”

ਰਜਨੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਉਸ ਦੇ ਕੁਝ ਜਮਾਤੀ ਤਾੜੀਆਂ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਆਖ ਰਹੇ ਨੇ, “ਰਜਨੀ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ! ਰਜਨੀ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ !”

ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਮਾਤੀਆਂ ਵਿਚ ਘਿਰੀ ਰਜਨੀ ਕੋਲ ਉਸ ਦੇ ਮੰਮੀ ਪਾਪਾ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆ ਕੇ ਰਜਨੀ ਨੂੰ ਗਲਵਕਤੀ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ।

ਰਜਨੀ ਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬੇਜਾਨ ਲੱਤਾਂ ਵਿਚ ਜਾਨ ਆ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵੀ ਦੁੱਗਣੀ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ।

ਡਾ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ‘ਆਸ਼ਟ’

ਟਿੱਪਣੀ

ਉਪਰੋਕਤ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਅਪਾਹਜ ਕੁੜੀ ਦੇ ਸਾਹਸੀ ਕਾਰਨਾਮੇ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਰਜਨੀ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਲੱਤਾਂ ਪੋਲੀਓ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਨਾਕਾਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਹੌਂਸਲੇ ਤੇ ਦਲੇਰੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਈ ਸਾਈਕਲ ਉੱਪਰ ਰੁਜ਼ਾਨਾ ਸਕੂਲ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਾਲੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਹਰ ਕੰਮ ਵਿਚ

ਉਹ ਇਕ ਤੰਦਰੁਸਤ ਬੱਚੇ ਵਾਂਗ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਖਰਾਬ ਮੌਸਮ ਵੀ ਉਸਦੇ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਸੱਪ ਦੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਉਹ ਘਬਰਾਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੱਪ ਦੇ ਡਰ ਕਾਰਨ ਜਮਾਤ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਰਜਨੀ ਇਕੱਲੀ ਆਪਣੇ ਬੈਂਚ ਉੱਪਰ ਬੈਠੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਬੈਗ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸੱਪ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਇਕ ਹੋਰ ਕਦਮ ਵਧਾ ਕੇ ਉਹ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਮਾਨਵੀ ਸਨੇਹ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੂੰ ਸੱਪ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਚਿੜੀਆਘਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਬਹਾਦਰੀ ਤੇ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਨ-ਸਨਮਾਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਰਜਨੀ ਸਭ ਲਈ ਇਕ ਪ੍ਰੇਰਨਾ-ਸਰੋਤ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰਦੀ ਹੈ।

ਅਭਿਆਸ

1. ਦੱਸੋ ਖਾਂ ਭਲਾ :

- (i) ਰਜਨੀ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਬਿਮਾਰੀ ਸੀ ?
- (ii) ਰਜਨੀ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਸ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸੀ ?
- (iii) ਸੱਪ, ਜਮਾਤ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ?
- (iv) ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਪ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ?
- (v) ਅਧਿਆਪਕ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਕਿਸ ਦਾ ਡਰ ਸੀ ?
- (vi) ਸੱਪ ਕੀ ਲੱਭਣ ਵਾਸਤੇ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਦੌੜ ਰਿਹਾ ਸੀ ?
- (vii) ਰਜਨੀ ਨੇ ਸੱਪ ਨੂੰ ਕਿਥੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ?
- (viii) ਚਿੜੀਆਘਰ ਦੇ ਅਫਸਰ ਨੇ ਰਜਨੀ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਕਿਸ ਕੋਲ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ?

ਆਉ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਰੀਏ

ੳ. ਪਾਠ ਤੋਂ ਅੱਗੇ

- (i) ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਪਾਤਰ ਰਜਨੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਉਪਰ ਕੀ ਅਸਰ ਹੋਇਆ? ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਲਿਖੋ।
- (ii) ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਜੋ ਅਪਾਹਜ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਹਸੀ ਹੋਵੇ ? ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਸਹਿਤ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਿਆਖਿਆਨ ਕਰੋ।

- (iii) ਜੇਕਰ ਰਜਨੀ ਦੀ ਥਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਦੇ ?
ਆਪਣੇ ਭਾਵ ਵਿਅਕਤ ਕਰੋ।
- (iv) ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਹੀ
ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਨ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਆਪਣੇ
ਸੁਝਾਅ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ।

ਅ. ਪਾਠ ਵਿਚੋਂ ਸਮਾਸੀ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਉ।

ਬ. ਪਾਠ ਵਿਚੋਂ ਮੁਹਾਵਰੇ ਲੱਭ ਕੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲੋ।

ਸ. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਾਂਵ ਚੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੱਸੋ :

- (i) ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਘਾਹ ਕੱਟਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ...
- (ii) ਰਜਨੀ ਇਕ ਬਹਾਦਰ ਲੜਕੀ ਹੈ। ...
- (iii) ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਆਇਆ। ...
- (iv) ਰਜਨੀ ਪੋਲੀਓ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ। ...
- (v) ਸੱਪ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਦੌੜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ...

ਨਾਨੀ ਦਾ ਪਿਆਰ

“ਟਪ ... ਟਪ ... ਟਪ” ਘੋੜੇ ਦੀਆਂ ਟਾਪਾਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਨੇ ਮਨ ਮੋਹ ਲਿਆ, ਬਾਈ, ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਗੂੰਜ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਏ, ਆਹਾ ! ... ਮਜ਼ਾ ਆ ਗਿਆ ਬਾਈ ਅੱਜ ਤਾਂ ...।” ਰੋਹਿਤ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਬੋਲ ਪਿਆ।

“ਕਿਉਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਹੀਂ ਘੋੜੇ ਦੌੜਦੇ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ...?” ਨਾਲ ਬੈਠੀ ਸਵਾਰੀ ਨੇ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਕਾਹਨੂੰ, ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਸੁਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ... ਟਾਂਗਾ ਸੁਆਰੀ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ... ਵੱਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਪਾਸੋਂ। ਟਾਂਗੇ ਦੀ ਗੱਲ ਛੱਡੋ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਘੋੜੇ ਵੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ, ਛੱਬੀ ਜਨਵਰੀ ਦੀ ਪਰੇਡ ਸਮੇਂ ਹਰ ਸਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖ ਲਈਦੇ ਨੇ।”

“ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਆ ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਘੋੜਿਆਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਨੇ ... ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ...।” ਪਹਿਲੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਬੈਠੀ ਤੀਜੀ ਸਵਾਰੀ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤਕ ਜਲੰਧਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜਿਹੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਟਾਂਗੇ ਖੂਬ ਦੌੜਦੇ ਰਹੇ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਦੇਖਦਿਆਂ ਇਹ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਏ। ਜੇ ਟਾਂਗੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਕੰਮ ... ਸਾਡੀ ਅੱਜ ਦੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੇ ਤਾਂ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਟਾਂਗੇ ਦੌੜਦੇ ਦੇਖੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ... ਇਕ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਪੁਰਾਣੀ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਆਮਿਰ ਖਾਨ ਨੂੰ ਰਵੀਨਾ ਟੰਡਨ ਨਾਲ ਟਾਂਗੇ ਦੀ ਸੁਆਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਤੇ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਗਾਣਾ ਗਾਉਂਦਿਆਂ ਦੇਖ ਮੇਰੇ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ, ‘ਪਾਪਾ, ਇਹ ਕਿਹੋ-ਜਿਹੀ ਸਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਏ...’ ਜਦ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਪਈ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਟੈਕਸੀਆਂ, ਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਦੂਜੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਦੌੜਦੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਟਾਂਗੇ ਚਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਕੀ ਅਮੀਰ ਤੇ ਕੀ ਗਰੀਬ, ਸਾਰੇ ਚਾਂਈਂ-ਚਾਂਈਂ ਇਸ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜੀਬ ਲੱਗਾ ਸੀ।”

“ਬਾਈ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਓ ?” ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਬੈਠੀ ਅੱਧਖੜ ਉਮਰ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਜਲੰਧਰ ...।”

“ਫੇਰ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਥੇ ਦੇ ਜੰਮ ਪਲ ਹੋ ?”

ਅੱਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ

ਟਾਪਾਂ	: ਘੋੜੇ ਦੇ ਸੁੰਮ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਭਾਗ ਦੀ ਆਵਾਜ਼
'ਤੇ	: ਉੱਤੇ
ਟਾਂਗਾ	: ਘੋੜੇ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਇਕ ਸੁਆਰੀ ਗੱਡੀ, ਟਮ-ਟਮ
ਕਿੱਸੇ	: ਕਹਾਣੀਆਂ, ਬਾਤਾਂ
ਸੱਖਣੀਆਂ	: ਖਾਲੀ
ਵਰ੍ਹਿਆਂ	: ਸਾਲਾਂ
ਅਲੋਪ	: ਗਾਇਬ
ਅੱਧਖੜ	: ਸਿਆਣੀ ਉਮਰ, ਉਮਰ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿਚ

ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ

ਗਰਾਈਂ	: ਇਕੋ ਪਿੰਡ ਦਾ
ਥਾਪਣਾ	: ਸ਼ਾਬਾਸ਼, ਥਪਕੀ
ਮੁਖਾਤਿਬ	: ਸੰਬੋਧਿਤ
ਹਮਉਮਰ	: ਇਕੋ ਕਿੰਨੀ ਉਮਰ ਦਾ
ਵਿਹਲ	: ਖਾਲੀ ਸਮਾਂ, ਫੁਰਸਤ
ਸੰਗੀਦਾ	: ਸ਼ਰਮਾਣਾ

“ਏਦਾਂ ਹੀ ਸਮਝ ਲਓ, ਵੰਡ ਹੋਣ ਤੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਇਥੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।”

“ਲੈ ਬਾਈ, ਮੇਰਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਕੁਝ ਇਹੋ-ਜਿਹਾ ਏ।”

“ਉਹ ਕਿੱਦਾਂ...?” ਰੋਹਿਤ ਨੇ ਤੀਜੀ ਸਵਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਂਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ, ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਸਾਂ ਜਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਿਆ। ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੀ ਸਾਡਾ, ਗਲੀ ਮੁਹੱਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਡੀ ਸਾਰੀ ਹਵੇਲੀ ਸੀ ਮੇਰੇ ਦਾਦਾ ਹਜ਼ੂਰ ਦੀ”, ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਉਹਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਲੜਖੜਾ ਗਈ।

“ਫੇਰ ਤਾਂ ਬਈ ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਗਰਾਈਂ ਐਂ...ਉਥੇ ਕੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੁਹਾਡੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ...।”

“ਥਾਣੇਦਾਰ ਸਨ ... ਤਿੰਨ ਨੰਬਰ ਚੌਕੀ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ... ਬੜਾ ਰੋਹਬ ਸੀ ਮੇਰੇ ਦਾਦਾ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ...।”

“ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਦਰੋਗਾ ਈ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਫੇਰ ਉਹ ਤਾਂ ਥਾਣੇਦਾਰ ਸਨ ...।” ਰੋਹਿਤ ਨੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਥਾਪਣਾ ਦਿੱਤੀ।

“ਭਾਈ ਮੇਰੇ, ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਮਹਿਮਾਨ ਏਂ। ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿੱਕਤ ਆਵੇ ਤਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੀਂ।” ਇਸ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਬੈਠੀ ਸਵਾਰੀ ਰੋਹਿਤ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੋਈ। ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਹਮਉਮਰ ਜਾਪਦਾ ਸੀ।

“ਕੱਲ੍ਹ ਆਜਮ ਮਾਰਕੀਟ ਗਿਆ ਸਾਂ, ਕੁਝ ਕਪੜੇ ਖਰੀਦਣੇ ਸਨ, ਪਰ ਬਜ਼ਾਰ ਦੀਆਂ ਭੁੱਲ ਭੁਲਾਈਆਂ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਜਿਹਾ ਗਿਆ। ਭਲਾ ਹੋਵੇ, ਇਕ ਵੱਡੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦਾ। ਉਹ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗ ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਸੀ। ਜਦ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਉੱਛਲ ਪਿਆ। ਘੁੱਟ ਕੇ ਗਲਵੱਕੜੀ ਪਾ ਲਈ ਮੇਰੇ ਵੀਰ ਨੇ। ਮੈਨੂੰ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬਹਾਇਆ, ਚਾਹ-ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਣ ਮਗਰੋਂ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ, ‘ਕੰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਰਾਂਗੇ, ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ, ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੱਸ ਸਵੇਰ ਦਾ ਤੈਂ ਕੁਝ



ਖਾਧਾ-ਪੀਤਾ ਵੀ ਏ ?’ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਵੇ ਸਵੇਰ ਦੀ ਨੱਠ-ਭੱਜ ਵਿਚ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਦੀ ਵਿਹਲ ਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਦਾ ਹੌਂਸਲਾ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਮੇਰੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਦੇਖ ਉਹ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹਨੇ ਸਵੇਰ ਦਾ ਕੁਝ ਖਾਧਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਸੰਕੋਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਏ। ‘ਭਰਾਵਾਂ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਸੰਗੀਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਮੈਂ ਜਾਣ

ਲਿਆ, ਤੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ, ਸਫਰ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਏ, ਚੱਲ ਅੰਦਰ, ਉਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੇਟ ਪੂਜਾ ਕਰੀਏ, ਫੇਰ ਦੇਖਾਂਗੇ ਦੁਨੀਆਦਾਰੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ।”

‘ਮੇਰਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਕੀ ਖਾਏਗਾ, ਉਹ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।’

‘ਕੁਝ ਖਾਸ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਵੀ ਬੇਬੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਬਣਾ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਏ, ਉਹੀ ਖਾਵਾਂਗਾ’, ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

‘ਬਈ ਤੇਰੀ ਇਹ ਖਾਹਸ਼ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬੇਬੇ ਉੱਪਰ ਅੱਲਾ ਮੀਆਂ ਕੋਲ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਏ।’

‘ਓਹ ! ਮਾਫ਼ ਕਰੀਂ ਵੀਰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ।’

‘ਕਮਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ, ਤੂੰ ਕੋਈ ਨਜ਼ੂਮੀ ਏਂ ਜਿਹੜਾ ਤੈਨੂੰ ਬੇਬੇ ਦਾ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਚੱਲ ਕੋਈ ਨਾ, ਤੇਰੀ ਭਾਬੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਪਕਵਾਨ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਓ ਮੁੰਡਿਆ, ਜਾ ਦੌੜ ਕੇ ਕੋਈ ਮਿਠਾਈ ਲੈ ਆ, ਨਾਲੇ ਦੋ ਗਲਾਸ ਲੱਸੀ ਵੀ ਮੰਗਵਾ ਲਈਂ। ਜੇ ਦਹੀਂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਲੈ ਆਵੀਂ। ਮੇਰਾ ਨਿੱਕਾ ਵੀਰ ਜਲੰਧਰੋਂ ਆਇਐ, ਇਸ ਲਈ ਮਿਠਾਈ ਵੀ ਜਲੰਧਰ ਸਵੀਟ ਸ਼ਾਪ ਤੋਂ ਲਿਆਈਂ।’ ਖਾਣਾ ਖਾ ਕੇ ਵਿਹਲੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਕੋਲ ਡੱਬੇ ਮੰਜੇ ਵੱਲ ਸੈਨਤ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਕਿਹਾ, ‘ਹੁਣ ਤੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਆਰਾਮ ਕਰ ਲੈ। ਜਿਹੜਾ ਸਾਮਾਨ ਲੈਣਾ ਏ, ਉਸ ਦੀ ਲਿਸਟ ਦੇ, ਮੈਂ ਪੈਕ ਕਰਾ ਰੱਖਾਂਗਾ।’

ਮੰਜੇ ’ਤੇ ਲੇਟਦਿਆਂ ਹੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦੇ ਸੌਂ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਮਾਂ ਪਈਆਂ ਤਾਂ ਮਸਾਂ ਉਠਿਆ, ਮੁੰਡਾ ਚਾਹ ਲੈ ਆਇਆ, ਪੂਰਾ ਸੈੱਟ ਸੀ, ਨਾਲ ਕੁਝ ਮਿਠਾਈ-ਨਮਕੀਨ।

‘ਹੁਣ ਬਹੁਤਾ ਦੇਖ ਨਾ, ਟੁੱਟ ਕੇ ਪੈ ਜਾ।’

ਉਹ ਮੇਰੇ ਸਰੂਣੇ ਆ ਖਲੋਤਾ, ਭਾਵੇਂ ਖਾਣਾ ਖਾਧਿਆਂ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਜਦ ਉਹ ਵੀ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠ ਚਾਹ ਪੀਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤੀ ਨਾਂਹ-ਨੁੱਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ।

‘ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਵੇ ਕਿ ਤੇਰੀ ਸ਼ਕਲ, ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਇੰਨ-ਬਿੰਨ ਮੇਰੇ ਮਰਹੂਮ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਅਹਿਮਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ-ਜੁਲਦਾ ਏ, ਤੂੰ ਇਹ ਨਾ ਸੋਚੀਂ ਕਿ ਇਕ ਅਨਜਾਣ ਆਦਮੀ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਪਰਦੇਸ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ’ਤੇ ਐਵੇਂ ਲੱਟੂ ਹੋ ਗਿਐ ... ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸਾਂ, ਤੈਨੂੰ ਦੇਖ ਪੁਰਾਣਾ ਪਿਆਰ ਮੁੜ ਜਾਗ ਪਿਐ ...’, ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅੱਥਰੂ ਆ ਗਏ ਸਨ।

‘ਤੁਸੀਂ ਦੁਖੀ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਵੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਿੱਕੇ ਵੀਰ ਜਿਹਾ ਹਾਂ, ਅਹਿਮਦੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੀ ਫਰਕ ਏ ... ? ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਵੀਰ ਨਹੀਂ, ਰੱਬ ਨੇ ਅੱਜ ਇਹ ਕਮੀ ਵੀ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।’ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਮੇਰਾ ਗੱਚ ਭਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕੁਝ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਵਿਸ਼ਾ ਬਦਲਣ ਲਈ ਗੱਲੇ ’ਤੇ ਬੈਠੇ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ‘ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਬਿਲ ਦੇ ਦੇਣਾ।’ ਮੇਰੇ ਏਨਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਦਹਾੜਿਆ, ਜਾਣੋਂ

ਅੱਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ

ਨਜ਼ੂਮੀ	: ਜੋਤਸ਼ੀ
ਇੰਨ-ਬਿੰਨ	: ਬਿਲਕੁਲ
ਮਰਹੂਮ	: ਮਿਰਤਕ, ਗੁਜ਼ਰਿਆ
ਗੱਚ	
ਭਰ ਗਿਆ	: ਭਾਵਕ ਹੋ ਗਿਆ
ਦਹਾੜਿਆ	: ਗਰਜਿਆ, ਗੜ੍ਹਕਿਆ

ਅੱਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ

ਅਹਿਸਾਸ	: ਮਹਿਸੂਸ, ਪਛਤਾਵਾ
ਚੰਡ	: ਥੱਪੜ
ਬਗਾਨਾ	: ਪਰਾਇਆ
ਨਿੱਘ	: ਪਿਆਰ
ਮੁਲਕ	: ਦੇਸ਼
ਸਿਆਸਤਦਾਨ	: ਰਾਜਨੀਤਕ ਲੋਕ
ਅੱਪੜ ਜਾਣਾ	: ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਾ
ਅਲੋਕਾਰੀ	: ਨਿਰਾਲੀ, ਅਨੋਖੀ, ਅਦਭੁਤ

ਅਸਮਾਨੀ ਬਿਜਲੀ ਕੜਕੀ ਹੋਵੇ ... ਉਹਦੇ ਭੱਖਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਤਕ ਮੈਂ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤਕ ਕੰਬ ਗਿਆ ਸਾਂ।

“ਖਿੱਚ ਕੇ ਚੰਡ ਮਾਰਾਂਗਾ, ਤੇਰੇ ਮੂੰਹ ’ਤੇ, ਤੇਰੀ ਹਿੰਮਤ ਕਿੱਦਾਂ ਪਈ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਘਟੀਆ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਕਹਿੰਦੈ, ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਗਾਨਾ ਬਣ ਰਿਹੈਂ। ਅਹਿਮਦ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਗਲ ’ਚ ਗੂਠਾ ਦੇ ਕੇ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਹੁਣ ਤਕ ਲੈ ਵੀ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਏਧਰ ਤੂੰ ...’, ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਉਹ ਕੁਝ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਝੁਕ ਗਿਆ ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ, ਉਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਇਆ ਤੇ ਗਲ ਲਗਿਆ, ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਦਾ ਨਿੱਘ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ’ਤੇ ਕਾਬੂ ਨਾ ਰੱਖ ਸਕਿਆ, ਮੇਰਾ ਰੋਣ ਨਿਕਲ ਆਇਆ।

ਰੋਹਿਤ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ’ਚ ਅੱਥਰੂ ਦੇਖ, ਇਸ ਵਾਰ ਟਾਂਗੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਭਾਈਜਾਨ, ਇਹੋ ਅਸਲ ਐ ... ਕੀ ਹੋਇਆ ... ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵੰਡੇ ਗਏ ਨੇ ... ਪਰ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਧੜਕਦੇ ਦਿਲ ਇਕ ਨੇ ... ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ... ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਭਾਵੇਂ ਲੱਖ ਯਤਨ ਕਰ ਲੈਣ ...।”

“ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਇਥੇ ਆਪਣਾ ਮਕਾਨ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਹੋਣੈਂ ... ?” ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ ’ਤੇ ਬੈਠੀ ਸਵਾਰੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਹਾਂ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਇਸਲਾਮੀਆ ਕਾਲਜ ਨੇੜੇ ਪੈਂਦੇ ਮੁਹੱਲਾ ਪ੍ਰੇਮ ਗਲੀ ਵਿਚ।”

“ਉਹ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਨੇੜੇ ਹੀ ਹੈ ... ਦਿਲ ਮੁਹੰਮਦ ਰੋਡ ’ਤੇ ...।”

“ਤੁਸਾਂ ਠੀਕ ਫਰਮਾਇਆ ... ਸਾਡਾ ਘਰ ਦਿਲ ਮੁਹੰਮਦ ਰੋਡ ’ਤੇ ਪੈਂਦੀ ਸੜਕ ਪੱਖਰ ਸਟਰੀਟ ਵਿਚ ਹੈ।”

“ਹੁਣੇ ਅਸਾਂ ਦਿੱਲੀ ਗੇਟ ਅੱਪੜ ਜਾਣਾ ... ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੰਡੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਐ ... ਉਥੋਂ ਟਾਂਗਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ...।”

“ਉਥੋਂ ਹੀ ਟਾਂਗਾ ਫੜ ਕੇ ਗਿਆ ਸਾਂ ... ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਸਾਂ ... ਦਿਲ ਕਰਦੈ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਹੋ ਆਵਾਂ, ਮੁੜ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦ ਆਉਣਾ ਹੋਵੇ ... ਆ ਵੀ ਸਕਾਂਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ... ਨਿਤ ਨਵਾਂ ਪੰਗਾ ਪੈ ਜਾਂਦੈ ...”, ਰੋਹਿਤ ਨੇ ਤਲਖ਼ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ।

“ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹੋ-ਜਿਹਾ ਲੱਗਾ ... ?” ਨਾਲ ਬੈਠੀ ਸਵਾਰੀ ਨੇ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਲੱਗਣਾ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਈ ਸੀ ... ਪਰ ਉਥੇ ਇਕ ਅਲੋਕਾਰੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ ... ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮੇਰੇ ਲਈ ਤਾਂ ਅਲੋਕਾਰੀ ਸੀ ... ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਆਮ ਹੋਵੇ।” ਉਹ ਦੱਸਣ ਲੱਗਾ।

“ਕਿਧਰੇ ਉਥੇ ਵੀ ਆਜ਼ਮ ਮਾਰਕੀਟ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲ

ਗਏ ... ?” ਦੂਜੀ ਸਵਾਰੀ ਨੇ ਹੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਉਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ, ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਮਿਲੇ ਉਹ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸਨ”, ਰੋਹਿਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ।

“ਉਹ ਕਿੱਦਾਂ ... ?” ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ ਵਾਲੀ ਸਵਾਰੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਹੋਇਆ ਇਹ ... ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਗੁਆਂਢ ਵਿਚ ਇਕ ਦੋਧੀ



ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ—ਇਮਾਮ ਬਖਸ਼। ਉਹ ਹੁਣ ਵੀ ਦੁੱਧ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਮੇਰੀ ਭੂਆ ਨੇ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਤੁਰਨ ਸਮੇਂ ਓਹਦਾ ਪਤਾ ਮੈਨੂੰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਪਈ ਓਹਦਾ ਇਕ ਪੁਤ ਮੰਨ੍ਹਾ ਏ, ਉਹ ਤੇਰੇ ਬਯਾਸੀ ਚਾਚੇ ਦਾ ਲੰਗੋਟੀਆ ਸੀ, ਖੂਬ ਯਾਰੀ ਦੋਸਤੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ... ਜੇ ਉਹ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ ... ਉਹ ਸਾਂਭ ਲਏਗਾ ਤੈਨੂੰ ...।”

“ਪਰ ਅਲੋਕਾਰੀ ਗੱਲ ਕੀ ਹੋਈ ?” ਟਾਂਗੇ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ ’ਤੇ ਬੈਠੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਕਾਹਲੇ ਪੈਂਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਉਹ ਵੀ ਦਸਦਾਂ ... ਥੋੜਾ ਸਬਰ ਕਰੋ ...”, ਰੋਹਿਤ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਸਬਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਾਥੋਂ ... ਦਿੱਲੀ ਗੇਟ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਏ ... ਉਥੇ ਉਤਰਨਾ ...।” ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ’ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਕਿਉਂ ਘਾਬਰਦੇ ਓ ਮਾਲਕੋ ... ਕਹੋ ਤਾਂ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਇਥੇ ਈ ਖਲੋ ਜਾਨੇ ਆਂ ...”, ਟਾਂਗੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ। “ਹਾਂ ਸੱਚ, ਤੁਸੀਂ ਫਿਲੌਰ ਵੀ ਗਏ ਓ ਕਦੇ ... ?” ਉਸ ਨੇ ਰੋਹਿਤ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਕਦੇ...? ਉਧਰ ਤਾਂ ਅਕਸਰ ਜਾਂਦੇ ਈ ਰਹੀਦੈ...ਉਥੋਂ ਪੰਜ-ਛੇ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ’ਤੇ ਮੇਰਾ ਨਾਨਕਾ ਪਿੰਡ ਐ...ਬਚਪਨ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹਸੀਨ ਪਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਨੇ ਏਸ ਇਲਾਕੇ ’ਚ।”

“ਪਰ ਉਹ ਅਲੋਕਾਰੀ ਗੱਲ ਕਿਹੜੀ ਸੀ ... ?” ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਗੱਲ ਦਾ ਟਰੈਕ ਬਦਲਣ ’ਤੇ ਕਾਹਲੇ ਪੈਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਮੰਨ੍ਹੇ ਚਾਚੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਆਪਣਾ ਘਰ ਦੇਖਣਾ ...?’ ‘ਦੇਖਣਾ ਤਾਂ ਹੈ ...।’ ਮੈਂ ਕਿਹਾ। ‘ਚੰਗਾ ਚੱਲ ਫੇਰ ...।’ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਤੁਰਿਆ।

“ਮੰਨ੍ਹੇ ਚਾਚੇ ਨੇ ਕਾਲ ਬੈਲ ਵਜਾਈ, ਚੰਗੇ ਭਰਵੇਂ ਤੇ ਗਠੀਲੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਪਹਿਲਵਾਨ ਜਿਹੇ ਮਰਦ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਉਸ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਚਾਚੇ ਦੇ ਗੋਡੀਂ ਹੱਥ ਲਾਇਆ, ‘ਆਓ ਜੀ, ਅੱਜ ਰਸਤਾ ਕਿਵੇਂ ਭੁੱਲ ਗਏ ... ?’

ਅੱਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ

ਗੁਆਂਢ	: ਪੜੋਸ, ਨਾਲ ਹੀ
ਦੋਧੀ	: ਦੁੱਧ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ
ਲੰਗੋਟੀਆ	: ਪੱਕਾ ਦੋਸਤ
ਸਾਂਭ	: ਸੰਭਾਲ
ਕਾਹਲੇ	: ਉਤਾਵਲੇ
ਘਾਬਰਦੇ	: ਘਬਰਾਉਂਦੇ
ਖਲੋ	: ਖੜੋ
ਏਦੇ	: ਇਸ ਦੇ
ਟਰੈਕ	: ਰੁਖ

ਅੱਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ

ਕੜਕਿਆ : ਗਰਜਿਆ,
ਗੜਕਿਆ
ਪਾਜੀ : ਬੂਠਾ, ਮੂਰਖ,
ਪਾਖੰਡੀ
ਮੰਦਭਾਗੀ : ਬਦਕਿਸਮਤੀ
ਮੋਮਣਾ : (ਬੱਕਰੀ ਦਾ
ਬੱਚਾ) ਇਥੇ ਭਾਵ
ਹੈ ਕਮਜ਼ੋਰ

‘ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਭੁੱਲਦਾ ...।’

‘ਇਹ ਮੇਰਾ ਭਤੀਜਾ ਐ ... ਜਲੰਧਰੋਂ ਆਇਐ ... ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਏਦੂੰ ਬਜ਼ੁਰਗ ਏਥੇ ਈ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ... ਏਸੇ ਘਰ ਵਿਚ ... ਇਹ ਇਹਦੇ ਬਾਬੇ ਦਾ ਘਰ ਐ ...’, ਮੰਨੂੰ ਚਾਚੇ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਾਈ।

‘ਪੰਡਿਤ ਕਰਮ ਚੰਦ ਦਾ ਪੋਤਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ... ?’

ਪਰਵੇਜ਼ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ, ਉਹ ਕੁਝ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ, ਫਿਰ ਅਚਾਨਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕੜਕਿਆ, ‘ਉਠ ਇਥੋਂ, ਪਾਜੀ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦਾ ... ਤੇਰੀ ਹਿੰਮਤ ਕਿੱਦਾਂ ਪਈ ਏਸ ਘਰ ਵਿਚ ਏਦਾਂ ਆਉਣ ਦੀ ?’

ਪਰਵੇਜ਼ ਦੀ ਕੜਕ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਉਸ ਦੀ ਬੇਗਮ ਝਟ ਦੇਣੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ ... ‘ਕਿਉਂ ਅਵਾ ਤਵਾ ਬੋਲੀ ਜਾ ਰਹੇ ਓ ... ਆਪਣੇ ਚਾਚੇ ਦਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਲਿਹਾਜ਼ ਕਰੋ ...।’

ਪਰਵੇਜ਼ ਮੇਰੇ ਮੂਹਰੇ ਆ ਖਲੋਤਾ ... ਮੈਂ ਸਹਿਮੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਤੱਕਿਆ... ਉਸ ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਾਂ ਉਪਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ... ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣੇ ਮੇਰਾ ਗਲਾ ਦਬਾ ਦੇਵੇਗਾ।

‘ਕੀ ਉਸ ਸੱਚੀ ਮੁੱਚੀ ਹੱਥ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਸੀ...ਜੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮੰਦਭਾਗੀ ਤੇ ਘਟੀਆ ਗੱਲ ਹੋਰ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ...ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸ਼ਰਮ ਆ ਰਹੀ ਏ...।’ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵਿਚੋਂ ਬੋਲ ਪਿਆ।

‘ਤੂੰ ਭਾਈਆ ... ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸੁਣ ਲੈ, ਅਖੇ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸ਼ਰਮ ਆ ਰਹੀ ਐ ...’, ਟਾਂਗੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਚਿੜ੍ਹਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

‘ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਹੋ ਲੱਗਾ ਸੀ ... ਪਰ ਕਾਹਨੂੰ ... ਉਹ ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਆਇਆ ... ਮੈਨੂੰ ਘੁੱਟ ਕੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ‘ਇਹ ਕੀ ਬਹਾਦਰ ਬਾਬੇ ਦਾ ਪੋਤਾ ਮੋਮਣਾ ਬਣਿਆ ਖਲੋਤਾ ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ...’ ਉਸ ਮੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪਲੋਸੀਆਂ ਤੇ ਮੁੜ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ‘ਕਮਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ...ਏਦਾਂ ਵੀ ਬਗਾਨਿਆਂ ਵਾਂਗ ਆਈਦੈ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ... ਇਹ ਤੇ ਰੇ ਬਾਬੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਏ ... ਤੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਆ ਸਕਦੈਂ ਇਥੇ ... ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਜਾਂ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।’



‘ਮੰਨੂੰ ਚਾਚੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, ‘ਪਰਵੇਜ਼ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਕਲਾਕਾਰ ਐ, ਨਾਟਕ ਖੇਡਦਾ ਰਹਿੰਦੈ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਵੱਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੈ, ਤੈਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੂਡ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ।’ ਹੁਣ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਮੰਨੂੰ ਚਾਚਾ ਚੁੱਪ ਕਿਉਂ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਮਜ਼ੇ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰਵੇਜ਼ ਦੀ ਐਕਟਿੰਗ ਦੇ ...।

‘ਤੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਪੁੱਛ, ਡਰਾਮਾ ਤਾਂ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਐ ..।’ ਪਰਵੇਜ਼ ਦੀ ਬੇਗਮ ਨੇ ਦੱਸਿਆ।

ਪਰਵੇਜ਼ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਘੁੱਟ ਲਿਆ। ਸੋਫੇ ’ਤੇ ਬਹਿਣ ਸਮੇਂ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਚੰਬੋੜੀ ਰਖਿਆ। ‘ਤੈਨੂੰ ਪਤੈ, ਅੱਜ ਮੈਂ ਕੀਹਦਾ ਰੋਲ ਕੀਤਾ ... ?’

‘ਇਹਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਹੋਣੈ ... ਇਹ ਤਾਂ ਵੰਡ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਹੋਇਐ ...’, ਮੰਨੋ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਟੋਕਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

‘ਇਹ ਤੇਰੇ ਬਾਬੇ ਦਾ ਰੋਲ ਸੀ, ਚਾਚੇ ਅਤੇ ਮੁਹੱਲੇ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਢਾਲ ਲਿਆਏ ... ਜਦ ਬਹੁਤਾ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਨਾ ਤਾਂ ਇਸ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿਚ ਆ ਜਾਨਾ ... ਏਸ ਕਿਰਦਾਰ ਨੇ ਮੇਰੀ ਸ਼ੋਹਰਤ ਬਹੁਤ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਏ ..। ਹੁਣ ਤਾਂ ਲੋਕ ਮੈਨੂੰ ਪਰਵੇਜ਼ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਡਿਤ ਕਰਮ ਚੰਦ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ਨੇ। ਉਹਦਾ ਪੋਤਾ ... ਉਹਦਾ ਆਪਣਾ ਖੂਨ ਚੱਲ ਕੇ ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਦੌਲਤਖਾਨੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਏ ... ਕੋਈ ਨਜ਼ਰਾਨਾ ਤਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸੀ।’

‘ਉਹ ਬਹੁਤ ਦਿਲਦਾਰ ਸੀ, ਯਾਰਾਂ ਦਾ ਯਾਰ, ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਬੰਦਾ ਲੱਭਣਾ ਕਿਤੇ ... ?’ ਮੰਨੋ ਚਾਚੇ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਪਰਵੇਜ਼ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇਖ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ’ਚੋਂ ਅੱਥਰੂ ਕਿਰਨ ਲੱਗੇ, ‘ਕਮਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ... ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਰੋਈਦਾ ... ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਵੰਡ-ਵੰਡੀਆ ਹੋ ਗਿਆ ... ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੇ ... ਅੱਜ ਵੀ ਅਸੀਂ ਇਕ ਹਾਂ ...।’

ਪਰਵੇਜ਼ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਪਰ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਤਕ ਸਾਰਾ ਘਰ ਦਿਖਾਇਆ। ‘ਇਹ ਤੇਰੇ ਬਾਬੇ ਦੀ ਬੈਠਕ ਸੀ ... ਉਹ ਇਥੇ ਹੀ ਬੈਠਦੇ ਸਨ, ਰਾਜਿਆਂ ਵਾਂਗ, ਗਲੀ-ਮੁਹੱਲੇ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਰੋਹਬ ਸੀ ਉਸ ਦਾ, ਪਰਵੇਜ਼ ਨੇ ਉਸਦਾ ਟ੍ਰੇਲਰ ਦਿਖਾ ਈ ਦਿੱਤਾ ਏ ...’, ਮੰਨੋ ਚਾਚੇ ਦੀ ਕਮੈਂਟਰੀ ਵੀ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਰਹੀ।”

“ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪਲ ਬੜੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ?” ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ।

“ਫੇਰ ਤਾਂ ਬਈ ਵਾਕਈ ਇਹ ਤੇਰੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਲੋਕਾਰੀ ਘਟਨਾ ਐ ...”, ਨਾਲ ਬੈਠੀ ਸਵਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਉਹ ਕਿਵੇਂ ... ? ਖ਼ਾਤਰਦਾਰੀ ਤਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤੀ ਏ ...।” ਦੂਜੀ ਸਵਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ’ਤੇ ਇਹਦੇ ਅੱਗੇ ਉਹ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ ਜਿਸ ਨੇ ਖ਼ੁਦ ਨੂੰ ਇਹਦੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿਚ ਢਾਲ ਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਹੁਣ ਪਰਵੇਜ਼ ਨੇ ਆਪਣੀ ਐਕਟਿੰਗ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੀ।” ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ।

“ਤੁਸੀਂ ਸਹੀ ਫਰਮਾਇਐ, ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਆਪਣੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ ... ਉਹ

ਅੱਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ

ਦੌਲਤਖਾਨੇ : ਘਰ, ਠਹਿਰਣ ਦੀ ਥਾਂ
ਵੰਡ-ਵੰਡੀਆ : ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ

ਅੱਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ

- ਚੰਗੇਰ : ਵੱਡਾ ਟੋਕਰਾ,
ਵਿਸ਼ਾਲ
ਯਾਦਾਸ਼ਤ
- ਝੁਰੜੀਆਂ : ਵੱਟ, ਢਿਲਕਿਆ
ਮਾਸ
- ਬੁਰਕੇ : ਪੂਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ
ਢਕਣ ਵਾਲੀ
ਪੌਸ਼ਾਕ
- ਧਾਹ : ਵਿਰਲਾਪ,
ਭਾਵੁਕਤਾ
- ਲੰਡੇ ਬਾਜ਼ਾਰ : ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਇੱਕ
ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਨਾਂ



ਪਰਵੇਜ਼ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਵਿਚ ਜਿਉਂਦਾ-ਜਾਗਦਾ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਣ ਖਲੋਤਾ ... ਅੱਜ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਵਾਸਾ ਏ ... ਪਰਵੇਜ਼, ਉਸ ਦੀ ਬੇਗਮ, ਮੰਨ੍ਹਾ ਚਾਚਾ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚੇਤਿਆਂ ਦੀ ਚੰਗੇਰ ਵਿਚ ... ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਵੀ ਫਰਸ਼ੋਂ ਅਰਸ਼ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਸਾਂ।”

ਟਾਂਗਾ ਲੰਡੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਸਾਹਮਣੀ ਸੜਕ ਤੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਅਚਾਨਕ ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਹੁਣ ਤਕ ਚੁੱਪ ਬੈਠੀ ਔਰਤ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ, “ਬੇਟਾ ਇਥੇ ਰੋਕੀਂ ਜ਼ਰਾ।” ਰੋਹਿਤ ਨੇ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਪਿੱਛੇ ਦੇਖਿਆ। ਉਹ ਔਰਤ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤਕ ਬੁਰਕੇ ਵਿਚ ਢਕੀ ਹੋਈ ਸੀ ... ਬਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਝੁਰੜੀਆਂ ਉਸ ਦੀ ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਨ। ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰੀ, ਸੜਕ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਖਲੋਤੀ ਕਿੰਨੂਆਂ ਦੀ ਰੇਹੜੀ ਪਾਸ ਗਈ।

“ਕਿੱਦਾਂ ਦੇ ਰਿਹੈਂ ਕਿੰਨੂ ... ?”

“ਦਸ ਰੁਪਏ ਦੇ ਪੰਜ...।” ਰੇਹੜੀ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਸੋਹਣੇ ਜਿਹੇ ਦਸ ਕਿੰਨੂ ਛਾਂਟ ਦੇ ...।” ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਨੇ ਕਿੰਨੂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਹਰੇ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਹੱਥ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਰੋਹਿਤ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਸੱਦਿਆ।

ਰੋਹਿਤ ਟਾਂਗੇ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕਿੰਨੂਆਂ ਦੀ ਰੇਹੜੀ ਕੋਲ ਖਲੋਤੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਅੰਮਾਂ ਕੋਲ ਗਿਆ। ਅੰਮਾਂ ਨੇ ਧਾਹ ਗਲਵਕੜੀ ਪਾਈ, ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਪਲੋਸਿਆ, ਮੱਥਾ ਚੁੰਮਿਆ, ਮੁੜ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਪਿਆਰ ਭਰਿਆ ਹੱਥ ਫੇਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਮਾਂ ਸਦਕੇ, ਵਾਰੀ ਜਾਵਾਂ, ਆਪਣੇ ਸੋਹਣੇ ਜਿਹੇ ਪੁੱਤ ਤੋਂ।” ਰੋਹਿਤ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਅਜੇ ਤਕ ਅਸਲ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਈ ਪਰ ਅੰਮਾਂ ਦੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨਿੱਘ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਇਆ ਜਿਹੜਾ ਘਰ ਦੀ ਵੱਡੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਮਾਂ ਦੀ ਰੋਣਹਾਕੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਉਹ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਿਆ ... ਉਸ ਅੰਮਾਂ ਦੇ ਗੋਡੀਂ-ਹੱਥ ਲਾਉਣ ਵਿਚ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲਾਈ।

“ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਨਕਿਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਲਾਂਧੜਾ ਦੀ ਹਾਂ”, ਅੰਮਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਰੇਹੜੀ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਕਿੰਨੂਆਂ ਦਾ ਥੈਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਰੋਹਿਤ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਨਾਨੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਲੈਂਦਾ ਜਾ ...।”

ਅਸ਼ੋਕ ਵਾਸਿਸ਼ਠ

ਟਿੱਪਣੀ

ਅਸ਼ੋਕ ਵਾਸਿਸ਼ਠ ਦੀ ਕਹਾਣੀ “ਨਾਨੀ ਦਾ ਪਿਆਰ” ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਦੀ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਰੋਹਿਤ ਨਾਂ ਦਾ ਪਾਤਰ ਲਾਹੌਰ ਫੇਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਟਾਂਗੇ ਦੀ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਹੀ ਸਵਾਰੀ ਬਾਰੇ ਰੌਚਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੇਖਕ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਰੋਹਿਤ ਦੀ ਲਾਹੌਰ ਫੇਰੀ ਸਮੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹਮਵਤਨ ਦੀ ਆਉ-ਭਗਤ ਕਰਨੀ ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ

ਜਾਤ-ਧਰਮ ਕਾਰਨ ਹੋ ਰਹੇ ਫਸਾਦਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਤੇ ਰਸਤਿਆਂ ਦੀ ਜੀਵੰਤ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਰੋਹਿਤ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਮਕਾਨ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਥੇ ਅਲੋਕਾਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ (ਘਟਨਾ) ਉਸ ਨੂੰ ਡਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਡਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਗੈਰ ਧਰਮ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਸਿਆ ਦੇਖ ਕੇ ਦੰਗ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਟਾਂਗੇ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਮਰਦ ਪਾਤਰਾਂ ਨਾਲ ਰੋਹਿਤ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਕਹਾਣੀ ਆਪਣੇ ਅੰਤਲੇ ਪੜਾਅ ਉੱਤੇ ਪੁੱਜਦੀ ਹੈ। ਟਾਂਗੇ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਖਾਮੋਸ਼ ਬੁਰਕਾਧਾਰੀ ਔਰਤ ਨੇ ਟਾਂਗਾ ਰੁਕਵਾ ਕੇ ਕਿੰਨੂ ਖਰੀਦੇ ਤੇ ਰੋਹਿਤ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਿੰਡ ਉਹੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਰੋਹਿਤ ਦੀ ਨਾਨੀ ਦਾ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਨਾਨੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਸਰਹੱਦਾਂ ਦੇ ਆਰ-ਪਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ/ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਰੋਚਕ ਹੈ ਤੇ ਕਿਧਰੇ-ਕਿਧਰੇ ਠੇਠ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਅਭਿਆਸ

1. ਦੱਸੋ ਖਾਂ ਭਲਾ :

- (i) ਰੋਹਿਤ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਕੇ ਮਜ਼ਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ?
- (ii) ਟਾਂਗੇ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਅੱਧਖੜ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਥੋਂ ਦਾ ਜੰਮਪਲ ਸੀ ?
- (iii) ਰੋਹਿਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾਚਾਰੀ ਕਿਸ ਨੇ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ?
- (iv) ਦੋਧੀ-ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਰੋਹਿਤ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਸਾਂਝ ਸੀ ? ਲਾਹੌਰ ਆ ਕੇ ਰੋਹਿਤ ਨੂੰ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ?
- (v) ਆਪਣੇ ਦਾਦੇ ਦੇ ਪੁਸ਼ਤੈਨੀ ਮਕਾਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਰੋਹਿਤ ਨਾਲ ਕੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ? ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੋ।
- (vi) ਟਾਂਗੇ ਵਿਚ ਕੌਣ-ਕੌਣ ਸਵਾਰ ਸੀ ?
- (vii) ਬੁੱਢੀ ਅੰਮਾ ਨੇ ਰੋਹਿਤ ਨੂੰ ਕਿੰਨੂ ਕਿਉਂ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤੇ ?
- (viii) ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ?

ਆਉ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਰੀਏ

ੳ. ਪਾਠ ਤੋਂ ਅੱਗੇ

- (i) ਭਾਰਤ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸਰ ਕਿਹੜੇ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਪਿਆ ?
- (ii) ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਉਪ-ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ। ਇਹ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਬੋਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ? ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ।

- (iii) ਕੀ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕਰਕੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ।
- (iv) 'ਨਾਨੀ ਦਾ ਪਿਆਰ' ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਘਟਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵੀ ਵਾਪਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਘਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੋ।

ਅ. ਅਸ਼ੁੱਧ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰੋ :

ਅੱਦਖੜ, ਮੁਖਾਤਿਵ, ਜਲੰਧਰ, ਲੰਗੁਟਿਆ, ਪੰਘਾ, ਸ਼ੋਹਰਤ, ਮੋਕਾ, ਪੰਡਤ

ਬ. ਪਾਠ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲੋ :

ਗਦ-ਗਦ ਹੋਣਾ, ਘਰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕਣਾ, ਘੋੜੇ ਵੇਚ ਕੇ ਸੌਣਾ, ਚਰਨ ਧੋ ਕੇ ਪੀਣਾ, ਦਾਗ ਲੱਗਣਾ

ਸ. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਰਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਗਾਉ :

- (i) ਵਾਹ ਬਈ ਵਾਹ ਤੁਸੀਂ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਹੋ
- (ii) ਰੋਹਿਤ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕੀ ਪਿਆ ਹੈ
- (iii) ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਰੋਹਿਤ ਦਾ ਮੂੰਹ ਮੁਲਾਹਜ਼ਾ ਰੱਖਿਆ
- (iv) ਰੋਹਿਤ ਟਾਂਗੇ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਇਲਾਕੇ ਚ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ
- (v) ਪਰਵੇਜ਼ ਨੇ ਰੋਹਿਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਹੈਂ

ਈਅਰ ਫੋਨ

“ਬੇਟਾ ਹੁਣ ਤਾਂ ਈਅਰ ਫੋਨ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਿਆ ਦੇ ਘੰਟੇ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਗਾਣੇ ਸੁਣਦੇ ਨੂੰ, ਹੁਣ ਮਨ ਵੀ ਭਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।”

ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਦੀ ਮੰਮੀ ਨੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ।

“ਮੰਮੀ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਟੋਕਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰ ਤੀਕ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਥੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਗਾਣੇ ਨਾ ਸੁਣਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਕਰਾਂ—ਕੋਈ ਹੈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕੋਈ ਗੇਮ ਖੇਡ ਸਕਾਂ।”

ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਨੇ ਮੱਥੇ ਵੱਟ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਗਾਣੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀਓ, ਤੂੰ ਅਖ਼ਬਾਰ ਪੜ੍ਹਦੀ ਤੇ ਟੀ.ਵੀ. ਵੇਖਦੀ ਹੈ ਨਾ, ਕੀ ਦੱਸਦੇ ਨੇ ਉਹ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਹੈ, ਆ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕੈਰਮ ਬੋਰਡ ਖੇਡਦੀ ਹਾਂ।”

ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਦੀ ਮੰਮੀ ਨਿਸ਼ਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਲੋਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

ਮਾਂ ਧੀ ਨੂੰ ਕੈਰਮ ਬੋਰਡ ਖੇਡਦਿਆਂ ਅਜੇ ਦਸ ਕੁ ਮਿੰਟ ਹੀ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜੀ। ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਦੀ ਮੰਮੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸਹੇਲੀ ਪੂਨਮ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਈ ਹੈ। ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਮ ਵਿਚ ਬਿਠਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪ ਚਾਹ ਬਣਾਉਣ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਧਰ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਨੂੰ ਈਅਰ ਫੋਨ 'ਤੇ ਗਾਣੇ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ।

ਨਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਪੂਨਮ ਚਾਹ ਦੀਆਂ ਚੁਸਕੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਨਿਸ਼ਾ ਨੇ ਪੂਨਮ ਕੋਲ ਈਅਰ ਫੋਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਗੱਲ ਛੇੜੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਬੇਟੀ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਈਅਰ ਫੋਨ ਦਾ ਖਹਿੜਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ। ਅੱਗੋਂ ਪੂਨਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਈਅਰ ਫੋਨ ਨੂੰ ਚਿੰਬੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਧੇ ਕੁ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਜਿਉਂ ਹੀ ਪੂਨਮ ਨਿਸ਼ਾ ਦੇ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲੀ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਦੇ ਪਾਪਾ ਘਰ ਆ ਗਏ।



ਅੱਧੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ

ਟੋਕਦੇ : ਰੋਕਦੇ,
ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ

ਮੱਥੇ ਵੱਟ
ਪਾਉਂਦਿਆਂ : ਗੁੱਸਾ ਕਰਦਿਆਂ

ਅੱਧੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ

ਪਲੋਸਦਿਆਂ : ਪਿਆਰ
ਕਰਦਿਆਂ

ਚੁਸਕੀਆਂ : ਘੁੱਟ ਭਰਨਾ
ਚਿੰਬੜਿਆ : ਨਾਲ ਲਗਿਆ,
ਚੁੜਿਆ

ਚੌਕ : ਹੈਰਾਨ
ਹਲੀਮੀ : ਨਿਮਰਤਾ

ਅੱਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ

ਫਸਟ : ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ
ਲਹਿਰਾਂ-ਬਹਿਰਾਂ : ਖੁਸ਼ੀ ਛਾ ਜਾਣੀ
ਗਿਫਟ : ਤੋਹਫਾ

ਅੱਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਈਅਰ ਫੋਨ ਲਗਾ ਕੇ, ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਕਿਵੇਂ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਝੂਮ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਦੇ ਪਾਪਾ ਚੁੱਪਚਾਪ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਖਦੇ ਰਹੇ। ਪੰਜ ਕੁ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਚੌਂਕ ਗਈ।

“ਪਾਪਾ, ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਆਏ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ।” ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਨੇ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

“ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੀ ਸਮਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਆਇਆਂ ਨੂੰ।”

“ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨਾ ਪਾਪਾ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ।”

“ਤਾਂ ਹੀ ਦੁਨੀਆ ਜਹਾਨ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ ਸੀ।” ਪਾਪਾ ਨੇ ਵਿਅੰਗ ਕੱਸਿਆ।

“ਵੇਖੋ ਬੇਟਾ, ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਈਅਰ ਫੋਨ ਕੰਨਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਇਸ ਨਾਲ ਸੁਣਨ-ਸ਼ਕਤੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾਲੇ ਅਜੇ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਹੀ ਕੀ ਹੈ।” ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਦੇ ਪਾਪਾ ਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ।

“ਸੌਰੀ ਪਾਪਾ, ਮੈਂ ਅੱਗੋਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਾਂਗੀ।” ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਨੇ ਹਲੀਮੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਦੇ ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਉਸ ਦੇ ਈਅਰ ਫੋਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬਹੁਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਕੇ ਵੀ ਵੇਖ ਲਿਆ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਕ ਅੱਧਾ ਦਿਨ ਹੀ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ 'ਤੇ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਮਗਰੋਂ ਫਿਰ ਉਹੀ ਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਬਾਰਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਣਾ ਹੀ ਠੀਕ ਸੀ। ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਵਾਰ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਪੇਪਰ ਵੀ ਆ ਗਏ। ਪਰ ਉਸ 'ਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਈਅਰ ਫੋਨ ਦਾ ਭੂਤ ਸਵਾਰ ਸੀ। ਅੱਧੀ-ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੀਕ ਈਅਰ ਫੋਨ ਲਗਾ ਕੇ ਗਾਣੇ ਸੁਣਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਜਦ ਕਦੇ ਉਸ ਦੇ ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਈਅਰ ਫੋਨ



ਹਟਾ ਲੈਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਫਿਰ ਫੋਨ ਕੰਨਾਂ 'ਤੇ ਧਰ ਲੈਂਦੀ। ਪੇਪਰ ਖਤਮ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਆਪਣੀ ਭੂਆ ਦੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਸ ਲਈ ਤਾਂ ਲਹਿਰਾਂ-ਬਹਿਰਾਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਉਥੇ ਉਹ ਬੋਰੋਕ-ਟੋਕ ਈਅਰ ਫੋਨ ਸੁਣਨ ਲੱਗੀ। ਭੂਆ ਥੋੜ੍ਹੀ-ਬਹੁਤ ਨਾਂਹ-ਨੁੱਕਰ ਤਾਂ ਕਰਦੀ, ਪਰ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਕਿੱਥੇ ਰੁਕਣ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਅਖੇ—ਪੰਚਾਂ ਦਾ ਕਿਹਾ ਸਿਰ ਮੱਥੇ, ਪਰਨਾਲਾ ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ।

ਕਾਫ਼ੀ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਬਾਰਵੀਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ

ਆਉਣ ਮਗਰੋਂ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਦੇ ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਭੂਆ ਦੇ ਘਰੋਂ ਲੈ ਆਏ।

“ਪਾਪਾ, ਮੈਂ ਫਸਟ ਆਈ ਹਾਂ, ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ, ਐਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਮੰਮੀ ਮੈਨੂੰ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਟੋਕਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਈਅਰ ਫੋਨ ਛੱਡ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹੋਈ ਐ ਕੋਈ ਖਰਾਬ ਪੜ੍ਹਾਈ।” ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ।

“ਬੇਟਾ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਈਅਰ ਫੋਨ ਲਗਾਉਣ ’ਤੇ ਸੁਣਨ-ਸ਼ਕਤੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।” ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਦੇ ਪਾਪਾ ਨੇ ਫਿਰ ਸਮਝਾਇਆ।

“ਅੱਛਾ ਪਾਪਾ ਹੁਣ ਦੱਸੋ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਗਿਫਟ ਦਿਓਗੇ ? ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਫਸਟ ਆਏਂਗੀ ਤਾਂ ਮੂੰਹ-ਮੰਗਿਆ ਗਿਫਟ ਮਿਲੂਗਾ।” ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਨੇ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

“ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲੇਗਾ ਗਿਫਟ, ਦੱਸੋ ਕੀ ਲੈਣਾ ਏ।”

“ਨਵਾਂ ਮੋਬਾਈਲ।”

“ਵਾਅਦਾ ਕਰੋ ਕਿ ਈਅਰ ਫੋਨ ਨਹੀਂ ਸੁਣੇਂਗੀ।”

ਘਰ ਪੁੱਜ ਕੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਮੋਬਾਈਲ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਆਉਣ ਵਿਚ ਵੀਹ ਕੁ ਦਿਨ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਵਾਰ ਜਨਮ ਦਿਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ’ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਡਰਾਈਂਗ ਰੂਮ ਦੇ ਪਰਦੇ, ਸੋਫਾ ਸੈੱਟ ਦੇ ਕਵਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਜਾਵਟੀ ਸਮਾਨ ਵੀ ਨਵਾਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਮਾਨ ਦੀ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਲਈ ਉਹ ਬਜ਼ਾਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਕਾਰ ਪਾਰਕਿੰਗ ਵਿਚ ਲਗਾ ਕੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਨੇ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਈਅਰ ਫੋਨ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾ ਲਿਆ। ਉਸ



ਦੇ ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਨੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ। ਪਰ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਦੇ ਮੂਡ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਚੁੱਪ ਵੱਟ ਗਏ। ਅਗਲੇ ਮੋੜ ’ਤੇ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਦੇ ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਤਾਂ ਸੜਕ ਪਾਰ ਕਰ ਗਏ ਪਰ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਜਿਉਂ ਹੀ ਸੜਕ ਪਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮੋਟਰਸਾਇਕਲ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਹੋ ਗਈ। ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਜ਼ਮੀਨ ’ਤੇ ਮੂਧੇ ਮੂੰਹ ਡਿੱਗ ਪਈ। ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੱਜੀ ਲੱਤ ਲਹੂ-ਲਹਾਨ ਹੋਈ ਪਈ ਸੀ। ਇਸ ਹਾਦਸੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਭੀੜ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਗਈ। ਏਨੇ ਨੂੰ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਦੇ ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਆ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਕੀਤਾ

ਹਾਦਸੇ : ਮਾੜੀ ਘਟਨਾ,
ਦੁਰਘਟਨਾ
ਬੇਝਿਜਕ : ਬਿਨਾਂ ਰੁਕਾਵਟ
ਤੋਂ, ਨਿਰਸੰਦੇਹ
ਅਹਿਸਾਸ : ਪਤਾ ਲੱਗਣਾ
ਝੂਰਦੀ : ਪਛਤਾਉਂਦੀ,

ਅਫਸੋਸ ਕਰਦੀ,
ਨਿਰਾਸ਼ ਹੁੰਦੀ

ਨਸੀਹਤਾਂ : ਮੱਤਾਂ, ਸਿੱਖਿਆ,
ਸਲਾਹਾਂ, ਉਪਦੇਸ਼

ਅੜੀਅਲ
ਰਵੱਈਆ : ਸਖ਼ਤ ਵਿਵਹਾਰ

ਤੌਬਾ : ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ
ਤਿਆਗ ਦੇਣ ਦੀ
ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ

ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਿਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਾਰਕਿੰਗ ਤੀਕ ਲਿਆਂਦਾ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਗਏ। ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਦ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਦੀ ਲੱਤ ਦੀ ਹੱਡੀ ਟੁੱਟ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ 'ਤੇ ਪਲੱਸਤਰ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਦੇ ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਹਾਦਸਾ ਉਸ ਦੇ ਈਅਰ ਫ਼ੋਨ ਕਾਰਨ ਹੀ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ। ਪਲੱਸਤਰ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਘਰ ਆ ਗਈ। ਹਾਦਸੇ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਂਢੀ-ਗੁਆਂਢੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਪਤਾ ਲੈਣ ਲਈ ਆਉਣ ਲੱਗੇ ਤੇ ਉਹ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ। ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਨੇ ਬੇਝਿਜਕ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਈਅਰ ਫ਼ੋਨ ਲਗਾ ਕੇ ਗਾਣੇ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਸੜਕ ਪਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਗ਼ਲਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਹਾਦਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਹੁਣ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਪਛਤਾਅ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਮੰਨਣ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਹਾਨੀ 'ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਕੋਸ ਰਹੀ ਸੀ। ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਈਅਰ ਫ਼ੋਨ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਤੋਂ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗੀ। ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਹੋਣ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਲੱਗ ਗਏ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਗ਼ਲਤੀ 'ਤੇ ਝੂਰਦੀ ਰਹੀ। ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਦੀਆਂ ਈਅਰ ਫ਼ੋਨ ਨਾ ਲਗਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਨਸੀਹਤਾਂ ਨਾ ਮੰਨਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅੜੀਅਲ ਰਵੱਈਏ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਆਉਣ ਲੱਗੀ। ਸਗੋਂ ਉਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਸੀਹਤਾਂ ਦੇਣ ਲੱਗੀ। ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੁਕਸਾਨਦਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਨੇ ਅੱਗੋਂ ਅਜਿਹੀ ਗ਼ਲਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਤੌਬਾ ਕੀਤੀ।

ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ

ਟਿੱਪਣੀ

ਅੱਜ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਈਅਰ ਫ਼ੋਨ ਦੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਸਾਨੂੰ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਅਕਸਰ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਈਅਰ ਫ਼ੋਨ ਲਗਾ ਕੇ ਗਾਣੇ ਸੁਣਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਸੁੱਧ-ਬੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਬੱਚੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਛਤਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਈਅਰ ਫ਼ੋਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੁਕਦੀ। ਅਖ਼ੀਰ ਵਿਚ ਏਸੇ ਬੁਰੀ ਆਦਤ ਕਾਰਨ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਲੱਤ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦੇ ਕੇ ਈਅਰ ਫ਼ੋਨ ਸੁਣਨਾ ਜਾਰੀ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਹੁਣ ਉਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਭੁਗਤ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅਭਿਆਸ

1. ਦੱਸੋ ਖਾਂ ਭਲਾ :

- (i) ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ, ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਸਨ ?
- (ii) ਕੀ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਈਅਰ ਫੋਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਫੇਲ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ?
- (iii) ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਦੀ ਮਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਕੀ ਖੇਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ?
- (iv) ਬਾਰਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਆਉਣ ਉਪਰੰਤ ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ, ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸਨ ?
- (v) ਪਾਸ ਹੋਣ ਦੇ ਤੋਹਫੇ ਵਜੋਂ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਨੇ ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਤੋਂ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ?
- (vi) ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਹਾਦਸਾ ਵਾਪਰਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਕੀ ਸੀ ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤਾਰ ਸਹਿਤ ਦਸੋ।

ਆਉ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਰੀਏ

ੳ. ਪਾਠ ਤੋਂ ਅੱਗੇ

- (i) ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਕਦੇ ਈਅਰ ਫੋਨ ਦੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ? ਆਪਣਾ ਤਜਰਬਾ ਬਿਆਨ ਕਰੋ।
- (ii) ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਈਅਰ ਫੋਨ ਦੇ ਬੁਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਫਾਇਦੇ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹੋ ?
- (iii) ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਕਿ ਈਅਰ ਫੋਨ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਸੁਣਨ-ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ? ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੋਗੇ ? 10-10 ਸੰਵਾਦ ਲਿਖੋ।
- (iv) ਈਅਰ ਫੋਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਇਕ ਲੇਖ ਲਿਖੋ।

ਅ. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਧ ਕਰਕੇ ਲਿਖੋ :

- (i) ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- (ii) ਈਅਰ ਫੋਨ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਸੁਣਦੀ ਹੈ।
- (iii) ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਬੁਲਾਇਆ।
- (iv) ਦੱਸਿਆ ਉਸ ਨੇ ਮੈਂ ਬੀ.ਏ. ਕਰ ਲਈ ਹੈ।
- (v) ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਫੇਲ ਰਹੀ ਸੀ।

ੲ. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਾਕਾਂ ਦੇ ਮੁਹਾਵਰੇ ਬਣਾਉ :

- (i) ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਮਗਰੋਂ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਹੱਥ ਘਸਾਉਂਦੀ ਰਹਿ ਗਈ।
- (ii) ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਦੀਆਂ ਨਸੀਹਤਾਂ ਨਾਲ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਉਪਰ ਜੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਰਕਦੀ ਸੀ।
- (iii) ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਮੂਹਰੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਦਾਲ ਨਹੀਂ ਗਲ ਰਹੀ ਸੀ।
- (iv) ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਦੇ ਸੁਆਲ ਪੁੱਛਣ ਉਪਰ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਉੱਤੇ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿੰਦੀ ਸੀ।

ੳ. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਯੋਜਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੱਸੋ :

- (i) ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਜਿੱਦੀ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ ਸੀ।
- (ii) ਹਾਦਸਾ ਇੰਨਾ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸੀ ਕਿ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਦੀ ਲੱਤ ਟੁੱਟ ਗਈ।
- (iii) ਭਾਵੇਂ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਹੈ ਪਰ ਜਿੱਦੀ ਹੈ।
- (iv) ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇੰਝ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਨਾਸਮਝ ਹੋਵੇ।
- (v) ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਉਹ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਦੁਸ਼ਮਣੀ

ਵੰਦਨਾ ਨੇ ਗ਼ਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁਮਲਾਏ ਹੋਏ ਬੂਟਿਆਂ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ। ਵੇਖ ਕੇ ਉਹਦਾ ਚਿਹਰਾ ਵੀ ਕੁਮਲਾ ਗਿਆ। ਉਹਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਕੰਡਾ ਚੁੱਭ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਬੂਟੇ ਕੱਲ੍ਹ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੀਲੇ ਅਤੇ ਮਰੀਅਲ ਦਿਸ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਰੇ ਪੱਤੇ ਪੀਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪੀਲੇ ਪੱਤੇ ਸੁੱਕ ਕੇ ਝੜ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਵੇਖਦੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ ਛੱਤ ਉੱਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਟੈਂਕੀ ਵੇਖਣ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਉਹ ਭਰ ਗਈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਛੱਤ ਉੱਤੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਪਏ ਗ਼ਮਲੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਬੂਟੇ ਉਹਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਦੇ। ਜੂਨ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਗ਼ਰਮੀ ਵਿਚ ਬੂਟਿਆਂ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਗ਼ਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰ ਦੇਵੇ। ਫਿਰ ਉਹ ਉੱਤੇ ਅਸਮਾਨ ਵਲ ਵੇਖਦੀ। ਅਸਮਾਨ ਉੱਤੇ ਕਦੇ ਇਕਾ-ਦੁੱਕਾ ਬੱਦਲ ਦਿਸਦੇ ਤੇ ਕਦੇ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ। ਉਹਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਅੱਜ ਮੀਂਹ ਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹਨੂੰ ਗ਼ਮਲਿਆਂ 'ਚ ਪਾਣੀ ਨਾ ਹੀ ਪਾਉਣਾ ਪਵੇ। ਟੀ.ਵੀ. 'ਤੇ ਰੋਜ਼ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਉਹ ਸੋਚਦੀ ਸ਼ਾਇਦ ਅੱਜ ਮੀਂਹ ਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਬੂਟੇ ਸੁੱਕਣੇ ਬਚ ਜਾਣ।

ਇਹ ਸਾਰੇ ਗ਼ਮਲੇ ਅਰਚਨਾ ਦੇ ਸਨ। ਅਰਚਨਾ ਚੋਪੜਾ ਟੌਪ ਫਲੋਰ ਉੱਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਫੁੱਲਾਂ-ਬੂਟਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਸੀ। ਉਹ ਛੱਤ 'ਤੇ ਟੈਰੇਸ ਗਾਰਡਨ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗ਼ਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਫੁੱਲ-ਬੂਟੇ ਲਾ ਕੇ ਛੱਤ ਉੱਤੇ ਸਜਾ ਰੱਖੇ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਪਣੇ ਬੂਟੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਟੈਰੇਸ ਤਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਕੰਧ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗ਼ਮਲੇ ਟਿਕਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਡੀ.ਡੀ.ਏ. ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੰਜ਼ਲੇ ਫਲੈਟ ਸਨ। ਜ਼ਮੀਨੀ ਮੰਜ਼ਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਤੀਜੀ ਮੰਜ਼ਲ ਤਕ ਸਭ ਦੀਆਂ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਟੈਂਕੀਆਂ ਟੈਰੇਸ 'ਤੇ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਅਰਚਨਾ ਨੇ ਇਕ ਵਾਧੂ ਟੈਂਕੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਰੱਖ ਛੱਡੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ



ਅੱਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ

ਕੁਮਲਾਏ : ਮੁਰਝਾਏ, ਸੁੱਕੇ
ਮਰੀਅਲ : ਕਮਜ਼ੋਰ

ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ

ਭਰਮਾਰ : ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ
'ਤੇ : ਉੱਤੇ
ਟੌਪ : ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਰ
ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ : ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ,
ਗੁਆਂਢ, ਪੜੋਸ



ਕਦੇ ਛੱਤ ਉੱਤੇ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਰੱਸੀਆਂ 'ਤੇ ਕੱਪੜੇ ਸੁੱਕਣੇ ਪਾਉਣ ਆਉਂਦੀ ਜਾਂ ਸੁੱਕੇ ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰਣ ਆਉਂਦੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਅਰਚਨਾ ਉਹਨੂੰ ਉੱਥੇ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ। ਦੋਵੇਂ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਕਦੇ ਫੁੱਲ-ਬੂਟਿਆਂ ਬਾਰੇ, ਕਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਬਾਰੇ।

ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿਚ ਅਰਚਨਾ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ। ਜਾਂ ਉਹ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਘੁੰਮਣ-ਫਿਰਨ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ। ਅਰਚਨਾ ਜਾਣ ਲੱਗੀ ਵੰਦਨਾ ਨੂੰ ਕਹਿ ਜਾਂਦੀ, “ਵੰਦਨਾ, ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਲਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਪਿੱਛੋਂ ਮੇਰੇ ਪਲਾਂਟਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ। ਪਲੀਜ਼ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿਣਾ।”

ਵੰਦਨਾ ਅੱਗੋਂ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਆਖਦੀ, “ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ, ਤੇਰੇ ਪਲਾਂਟਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਏ। ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਕਣ ਨਹੀਂ ਦਿਆਂਗੀ।”

ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਉਹਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਾਨਾ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦੀ ਰਹੀ। ਜਦੋਂ ਗ਼ਮਲਿਆਂ ਲਈ ਰੱਖੀ ਟੈਂਕੀ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਟੈਂਕੀ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਟੈਂਕੀ ਨੂੰ ਭਰ ਦਿੰਦੀ। ਅਰਚਨਾ ਦੇ ਪਰਤਣ ਤਕ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰਾ-ਭਰਾ ਰੱਖਦੀ।

ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚਾਰ ਕੁ ਸਾਲ ਤੋਂ ਚਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਉਹ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਇਹ ਫ਼ਲੈਟ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪੰਜ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਰਚਨਾ ਦਾ ਪਤੀ ਰਾਹੁਲ ਚੋਪੜਾ ਅਤੇ ਵੰਦਨਾ ਦਾ ਪਤੀ ਸੰਜੀਵ ਭਾਟੀਆ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਵਿਚ ਸਨ, ਪਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਵਿਚ।

ਹੁਣ ਵੰਦਨਾ ਗ਼ਮਲਿਆਂ ਵਿਚਲੇ ਸੁੱਕ ਰਹੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਰਹੀ

ਸੀ। ਉਹ ਗਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਅਣਬਣ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਅਣਬਣ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਮਾਮਲਾ ਪੁਲਿਸ ਤਕ ਪੁੱਜਿਆ ਸੀ। ਇਹਦਾ ਕਾਰਣ ਸੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਟੈਂਕੀ। ਇਹਨਾਂ ਫਲੈਟਾਂ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਉੱਤੇ ਰੱਖੀਆਂ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਟੈਂਕੀਆਂ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਸੌ ਲੀਟਰ ਦੀਆਂ ਸਨ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਸਿਰਫ਼ ਸੁਬਾ ਇਕ ਵੇਲੇ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ। ਛੱਤ ਤਕ ਪਾਣੀ ਪੁੱਜਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰ ਲੀਟਰ ਦੀ ਇਕ-ਇਕ ਟੈਂਕੀ ਫਲੈਟਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਥੱਲੇ ਹੀ ਰੱਖ ਕੇ ਮੋਟਰ-ਪੰਪ ਲਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਸੁਬਾ ਟੈਂਕੀਆਂ ਭਰ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਛੱਤ ਵਾਲੀਆਂ ਟੈਂਕੀਆਂ ਖਾਲੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮੋਟਰ ਚਲਾ ਕੇ ਥੱਲੇ ਵਾਲੀਆਂ ਟੈਂਕੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਭਰ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ।

ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਿੱਲਤ ਆ ਜਾਂਦੀ। ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਕੱਟ ਕਾਰਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਸਪਲਾਈ ਨਾ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਵੰਦਨਾ ਦੇ ਘਰ ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵਧੇਰੇ ਆਉਂਦੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੱਸ-ਸਹੁਰਾ ਅਤੇ ਇਕ ਦਿਓਰ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਮਹਿਮਾਨ ਆ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਰ ਵਧ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੰਦਨਾ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਸਲਾਹ ਬਣਾਈ ਕਿ ਛੱਤ ਵਾਲੀ ਪੰਜ ਸੌ ਲੀਟਰ ਦੀ ਟੈਂਕੀ ਹਟਾ ਕੇ ਉੱਥੇ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਲੀਟਰ ਦੀ ਟੈਂਕੀ ਰੱਖ ਦੇਣ।

ਉਹ ਇਕ ਛੁੱਟੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਨਵੀਂ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀ ਟੈਂਕੀ ਖ਼ਰੀਦ ਲਿਆਏ। ਪਲੰਬਰ ਨੂੰ ਸੱਦ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਟੈਂਕੀ ਫਿੱਟ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਅਰਚਨਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਟੌਪ ਫਲੋਰ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਛੱਤ ਦੀ ਮਾਲਕਣ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੋਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਪੁੱਛੇ ਹੀ ਛੱਤ ਉੱਤੇ ਟੈਂਕੀ ਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਛੱਤ ਉੱਤੇ ਆ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਟੈਂਕੀ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਲੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, “ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਟੈਂਕੀ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦੇ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਟੈਂਕੀ ਨਹੀਂ ਲਾਣ ਦਿਆਂਗੀ।” ਉਹ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਬੋਲਣ ਲੱਗੀ।

ਵੰਦਨਾ ਅਤੇ ਉਹਦਾ ਪਤੀ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਅਰਚਨਾ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਵੰਦਨਾ ਦਾ ਪਤੀ ਸੰਜੀਵ ਬੋਲਿਆ, “ਅਸੀਂ ਦੋ ਟੈਂਕੀਆਂ ਨਹੀਂ ਲਾ ਰਹੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਛੋਟੀ ਟੈਂਕੀ ਹਟਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਹੀ ਨਵੀਂ ਟੈਂਕੀ ਲਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।” ਵੰਦਨਾ ਤਰਲੇ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਆਖ ਰਹੀ ਸੀ, “ਅਖੇ ਜਿਸ ਤਨ ਲਾਗੇ, ਸੋ ਤਨ ਜਾਣੇ”।

ਅਰਚਨਾ ਨੇ ਇਕ ਨਾ ਸੁਣੀ। ਉਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੀ ਰਹੀ। ਫਿਰ ਉਹਨੇ

ਅੱਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ

ਪਰਤਣ	: ਵਾਪਸ ਆਉਣ
ਮਹਿਕਮਿਆਂ	: ਵਿਭਾਗਾਂ
ਅਣਬਣ	: ਲੜਾਈ ਝਗੜਾ
ਸੁਬਾ	: ਸਵੇਰੇ
ਕਿੱਲਤ	: ਘਾਟ, ਕਮੀ, ਖ਼ਰਾਬ

ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ

ਧਿਰਾਂ : ਧੜਿਆਂ, ਜੁੱਟਾਂ

ਬੋਲਚਾਲ : ਗੱਲਬਾਤ



ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਸੱਦ ਲਿਆ, ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਹ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੋਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲੱਗੇ। ਰੌਲਾ ਸੁਣ ਕੇ ਹੋਰ ਆਂਢੀ-ਗੁਆਂਢੀ ਵੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਆ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਰਾਹੁਲ ਬੋਲਿਆ, “ਫੋਰਨ ਨਵੀਂ ਟੈਂਕੀ ਇੱਥੋਂ ਹਟਾ ਦਿਓ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੁਲਿਸ ਬੁਲਾ ਲਵਾਂਗਾ।”

ਸੰਜੀਵ ਅਤੇ ਵੰਦਨਾ ਨੇ ਟੈਂਕੀ ਹਟਾਉਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਸੱਚਮੁਚ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਆ ਗਈ। ਸੰਜੀਵ ਦੀ ਟੈਂਕੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੱਗ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ। ਉਹਨਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਵੱਡੀ ਟੈਂਕੀ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਪ ਉਹਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਟੈਂਕੀ ਗ਼ਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਲਈ ਛੱਤ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਜੀਵ ਦੀ ਟੈਂਕੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗੀ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਭਾਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੱਥ ਮਿਲਾ ਲਏ ਸਨ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬੋਲਚਾਲ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ।

ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਹੁਣ ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਆਈਆਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਰਾਹੁਲ ਚੋਪੜਾ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਾਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾ ਤਾਂ ਅਰਚਨਾ ਨੇ ਵੰਦਨਾ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਫੁੱਲ-ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਾਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ।

ਵੰਦਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਸੀ ਕਿ ਅਰਚਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਆਕੜ ਦੀ ਮਾਰੀ ਆਖ ਕੇ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਵੀ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਗਵਾਂਢੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਆ ਕੇ ਗ਼ਮਲਿਆਂ 'ਚ ਪਾਣੀ ਪਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਉਹਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਦਿਨ ਤਕ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਬੂਟੇ ਕੁਮਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਫ਼ਿਕਰਮੰਦ ਹੋ ਗਈ। ਫਿਰ

ਉਹ ਸੋਚਦੀ ਰਹੀ ਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਵਾਰ ਉਹ ਛੇਤੀ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਣ। ਇਕ ਦਿਨ ਅਸਮਾਨ 'ਤੇ ਛਾਈ ਘਟਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸ਼ਾਇਦ ਅੱਜ-ਭਲਕ ਮੀਂਹ ਹੀ ਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ ਹੀ ਨਾ ਪਵੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਹਾਏ ! ਵੇਖੋ ਅਰਚਨਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਲਾਂਟਸ ਸੁੱਕ ਰਹੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪ ਨਹੀਂ ਪਾਂਦੀ ਪਾਣੀ। ਮੈਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਉਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗਈ ਏ। ਜੇ ਉਹਦੇ 'ਚ ਏਨੀ ਆਕੜ ਏ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਪਲਾਂਟਸ ਸਾਡੇ ਕੀ ਲਗਦੇ ਨੇ। ਸੁਕਦੇ ਪਏ ਨੇ ਤਾਂ ਸੁੱਕਣ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ?”

ਸੰਜੀਵ ਚੁੱਪਚਾਪ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਵੀ ਉਹਦੀ ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਾਂ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਬੋਲਿਆ, “ਆਪਾਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਏ ਉਹਦੇ ਬਗੀਚੇ ਤੋਂ। ਸੁੱਕ ਜਾਣ ਦੇ ਪਰਾਂ ! ਉਦੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬੋਲਦੀ ਸੀ ਚਵਰ-ਚਵਰ ! ... ਟੈਂਸ਼ਨ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।”

ਪਰ ਵੰਦਨਾ ਛੱਤ ਉੱਤੇ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਸੁੱਕ ਰਹੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਤਰਸ ਆਉਣ ਲਗਦਾ। ਪਰ ਅਗਲੇ ਹੀ ਪਲ ਉਹਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ, “ਮੈਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਏ।”

ਲਗਪਗ ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਗਵਾਂਢੀ ਨੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਾਇਆ, ਨਾ ਹੀ ਅਰਚਨਾ ਵਾਪਸ ਮੁੜੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੀਂਹ ਆਇਆ। ਵੰਦਨਾ ਨੇ ਅਸਮਾਨ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਅਸਮਾਨ ਸਾਫ਼ ਸੀ। ਬੱਦਲਾਂ ਦਾ ਕਿਧਰੇ ਨਾਮੋ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਬੂਟੇ ਝੁਲਸ ਗਏ ਸਨ। ਕਈ ਛੋਟੇ ਬੂਟੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸੁੱਕ ਗਏ ਸਨ। ਵੇਖ ਕੇ ਵੰਦਨਾ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਨਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਮਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਆਲੂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸੋਚਿਆ ‘ਐਵੇਂ ਗਿੱਲਾ ਪੀਹਣ ਨਹੀਂ ਪਾਈਦਾ’। ਚੱਲ ਹੋਊ ਛੱਡ ਪਰ੍ਹੇ। ਉਹਨੇ ਟੈਂਕੀ ਕੋਲ ਮੁਧੀ ਪਈ ਬਾਲਟੀ ਚੁੱਕੀ ਅਤੇ ਟੈਂਕੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਈ।

ਜਦੋਂ ਵੰਦਨਾ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸੰਜੀਵ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਵੰਦਨਾ ਸੁੱਕੇ ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰਨ ਗਈ ਅਜੇ ਤਕ ਵਾਪਸ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਈ ? ਵੰਦਨਾ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਉਹ ਛੱਤ ਉੱਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਗਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਾ ਰਹੀ ਵੰਦਨਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੱਕਾ-ਬੱਕਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਵੰਦਨਾ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦਾ, ਉਹ ਸੰਜੀਵ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬੋਲੀ, “ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਉਹ ਤਾਂ ਹੈ ਈ ਇਹੋ-ਜਿਹੇ। ਆਪਣੀ ਲੜਾਈ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਏ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਪਲਾਂਟਸ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨਹੀਂ।”

ਸੁਣ ਕੇ ਸੰਜੀਵ ‘ਵਾਹ ! ਵਾਹ !’ ਕਰਦਾ ਮੁਸਕਰਾਉਣ ਲੱਗਿਆ।

ਟਿੱਪਣੀ

‘ਦੁਸ਼ਮਣੀ’ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਰਗੇ ਮਹਾਂਨਗਰੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਕਥਾਨਕ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋ ਪਰਿਵਾਰ ਇਸ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਕਹਾਣੀ

ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ

ਆਕੜ	: ਹੰਕਾਰ, ਕਠੋਰਤਾ
ਘਟਾ	: ਬੱਦਲ
ਝੁਲਸ	: ਸੜਨਾ, ਮੁਰਝਾ ਜਾਣਾ
ਹੱਕਾ-ਬੱਕਾ	: ਹੈਰਾਨ, ਅਚੰਭਿਤ

ਅਰਚਨਾ ਚੋਪੜਾ ਤੇ ਵੰਦਨਾ ਭਾਟੀਆ ਦੇ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਫੁੱਲ-ਬੂਟੇ ਇਸ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵੇਂ ਪਾਤਰ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਦੋਸਤੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਗੂੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਅਰਚਨਾ ਨੇ ਟੈਰੇਸ (ਛੱਤ) ਉੱਪਰ ਗਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ‘ਫੁੱਲ-ਬੂਟੇ’ ਲਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕਾਫੀ ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਹਨ। ਅਰਚਨਾ ਚੋਪੜਾ ਦੀ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਵੰਦਨਾ ਉਸ ਦੇ ‘ਪਲਾਂਟਸ’ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਛੱਤ ਉੱਪਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਟੈਂਕੀ ਬਦਲਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੋਵਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਝਗੜਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਪੁਲਿਸ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਰਚਨਾ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਵੰਦਨਾ ਉਸ ਦੇ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਪਰ ਕੁਮਲਾਉਂਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਪਸੀਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ

ਅਭਿਆਸ

1. ਦੱਸੋ ਖਾਂ ਭਲਾ :

- (i) ਅਰਚਨਾ ਚੋਪੜਾ ਕਿਹੜੇ ਫਲੋਰ ਉੱਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ?
- (ii) ਅਰਚਨਾ ਨੇ ਛੱਤ ਉੱਪਰ ਵਾਧੂ ਟੈਂਕੀ ਕਿਉਂ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ ?
- (iii) ਅਰਚਨਾ ਅਤੇ ਵੰਦਨਾ ਮਿਲ ਕੇ ਕਿਹੋ-ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ?
- (iv) ਦੋਵਾਂ ਗੁਆਂਢਣਾਂ ਵਿਚ ਅਣਬਣ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ?
- (v) “ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਟੈਂਕੀ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦੇ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਟੈਂਕੀ ਨਹੀਂ ਲਾਣ ਦਿਆਂਗੀ।” ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਨੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹੇ ?
- (vi) ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਘਟਾ ਛਾਉਣ ਨਾਲ ਵੰਦਨਾ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?
- (vii) ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕੌਣ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਉਂ ?
- (viii) ਵੰਦਨਾ, ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਕਿਉਂ ਦੇਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਈ ?

ਆਉ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਰੀਏ

ਓ. ਪਾਠ ਤੋਂ ਅੱਗੇ

- (i) ਉਪਰੋਕਤ ਕਹਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ ? ਵਿਸਤਾਰ ਸਹਿਤ ਲਿਖੋ।
- (ii) ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਫੁੱਲ-ਬੂਟੇ ਲਗਾਏ ਹਨ ? ਇਸ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੋ।

- (iii) ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵੰਦਨਾ ਤੇ ਅਰਚਨਾ ਦੀ ਫੁੱਲ-ਬੂਟਿਆਂ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਰਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਇਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਤਿਆਰ ਕਰੋ।
- (iv) ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਨਫ਼ਰਤ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਲਿਖੋ।
- (v) ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਫੁੱਲ-ਬੂਟਿਆਂ ਲਈ ਥਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸਣ ਨੂੰ ਉਤਸਾਹਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿਉ।

ਅ. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਤਰ ਦਿਉ :

- (i) ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ‘ਹਾਏ !’ ਤੇ ‘ਵਾਹ ! ਵਾਹ !’ ਵਰਗੇ ਵਿਸਮਿਕ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੋਰ ਵਿਸਮਿਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਉ।
- (ii) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿਸਮਿਕ ਵਾਕ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੱਸੋ :
‘ਸੁਣੋ ਜੀ ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣੋ।’
(ੳ) ਸੂਚਨਾ-ਵਾਚਕ, (ਅ) ਇੱਛਿਆ-ਵਾਚਕ, (ੲ) ਸਤਿਕਾਰ-ਵਾਚਕ

ੲ. (i) ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਹੀ ਸਮਾਸੀ ਸ਼ਬਦ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?

- (ੳ) ਨਵੀਂ-ਟੈਂਕੀ (ਅ) ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ
- (ੲ) ਹਜ਼ਾਰ-ਲੀਟਰ (ਸ) ਕਾਫੀ-ਚਿਰ
- (ii) ਕਹਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਸਮਾਸੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਕ ਬਣਾਉ।

ਸ. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਖਾਣਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੋ :

- (i) ਜਿਸ ਤਨ ..., ਸੋ ਤਨ ਜਾਣੇ।
(ੳ) ਦਰਦ (ਅ) ਥਕਾਵਟ
(ੲ) ਲਾਗੇ (ਸ) ਗੰਦਗੀ
- (ii) ਛੱਜ ਤਾਂ ਬੋਲੇ, ... ਵੀ ਬੋਲੇ।
(ੳ) ਛਾਣਨੀ (ਅ) ਕੂੰਡਾ
(ੲ) ਤੌੜਾ (ਸ) ਛਿੱਕਾ
- (iii) ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਅਖਾਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ-
(ੳ) ਖੰਭਾਂ ਦੀ ਡਾਰ ਬਣਦੀ ਹੈ
(ਅ) ਗਿੱਲਾ ਪੀਹਣ ਨਹੀਂ ਪਾਈਦਾ
(ੲ) ਗਲ ਧਿਆ ਢੋਲ ਵਜਾਉਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ
(ਸ) ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਭਿੱਜੇ ਕੰਬਲੀ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਭਾਰੀ ਹੋਏ

ਹ. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਵਿਕਲਪ ਚੁਣੋ :

- (i) 'ਸਬ' ਅਗੇਤਰ ਦਾ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣੋ -
(ੳ) ਸਬਜੈਕਟ (ਅ) ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ
(ੲ) ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ (ਸ) ਸਬ-ਬੱਦਲ
- (ii) 'ਗੈਰ' ਅਗੇਤਰ ਵਾਲਾ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣੋ-
(ੳ) ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ (ਅ) ਗੈਰ-ਚੁਰਾਹਾ
(ੲ) ਗੈਰਤ (ਸ) ਗੈਰਾਜ
- (iii) 'ਤਾਈ' ਪਿਛੇਤਰ ਦਾ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣੋ-
(ੳ) ਸਖ਼ਤਾਈ (ਅ) ਸ਼ਰਮਾਈ
(ੲ) ਮੂਰਖਤਾਈ (ਸ) ਸਿੱਖਿਆਤਾਈ
- (iv) 'ਆਲੂ' ਪਿਛੇਤਰ ਵਾਲਾ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣੋ-
(ੳ) ਦਿਆਲੂ (ਅ) ਚਾਲੂ
(ਸ) ਜਾਦੂਗਰਾਲੂ (ੲ) ਭੁੱਖੜਾਲੂ